

INTERNATIONAL JOURNAL OF CREATIVE RESEARCH THOUGHTS (IJCRT)

An International Open Access, Peer-reviewed, Refereed Journal

स्मार्ट क्वास द्वारा संस्कृत भाषा शिक्षणनो अभ्यास.

डॉ. प्रभात એમ. કાસરા

આચાર્ય,

સરદાર પટેલ કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન,

બાકરોલ, આણંદ.

સારાંશ:

આજના આધુનિક જમાનામાં નવીન શોધો દ્વારા જગતમાં ઘણું પરિવર્તન આવી રહ્યું છે. શિક્ષણમાં પણ અત્યાધુનિક તકનીકીનો ઉપયોગ થઈ રહ્યો છે. વર્ગખંડમાં સ્માર્ટ બોર્ડ આવી ગયા છે. તો તેના સંદર્ભે સંશોધકને સ્માર્ટ ક્વાસ દ્વારા સંસ્કૃત ભાષા શિક્ષણનો સંશોધનાત્મક અભ્યાસ કરવાનો વિચાર આવેલ હતો. આ સંશોધન માટે સંશોધકે આણંદ તાલુકાની ગ્રામ્ય વિસ્તારની એક માધ્યમિક શાળાના ધોરણ ૮ના ૬૦ વિદ્યાર્થીઓનો યાદચ્છિક નમૂના પસંદગીની રીતે નમૂના પસંદ કર્યા હતા. તેમાં ૩૦ છોકરા અને ૩૦ છોકરીઓની ચિઠ્ઠી પ્રયુક્તિ દ્વારા પસંદગી કરવામાં આવી હતી. આમ પ્રાયોગિક અને નિયંત્રિત જૂથ નક્કી કરવામાં આવ્યા હતા લક્ષ્ય કસોટીના ઉપયોગથી આંકડાકીય માહિતી એકત્રિત કરવામાં આવી હતી. તેમાં પ્રાયોગિક જૂથ, નિયંત્રિત જૂથ અને છોકરા છોકરીઓનાં અલગ અલગ જૂથ પર સ્માર્ટ ક્વાસ શિક્ષણની અસરકારકતા તપાસવામાં આવી હતી. ઉપકરણ માં પ્રાયોગિક ઉપકરણ તૈયાર સ્માર્ટ ક્વાસ અને માહિતી એકત્રીકરણનું સાધન સ્વરચિત લક્ષ્ય કસોટી હતી. † કસોટીનો ઉપયોગ કરીને આંકડાકીય માહિતીનું પૃથ્થકરણ કરી તારણો તારવ્યા હતા. આ પ્રાયોગિક અભ્યાસમાં સ્માર્ટ ક્વાસની હકારાત્મક અસર જોવા મળી હતી.

સંશોધન શીર્ષક : સ્માર્ટ ક્વાસ દ્વારા સંસ્કૃત ભાષા શિક્ષણનો અભ્યાસ

યાવીરૂપ શબ્દો : સ્માર્ટ ક્વાસ, સંસ્કૃત ભાષા શિક્ષણ

સંશોધનના હેતુઓ:

૧. ધોરણ-૮ના સંસ્કૃત વિષયમાં “વ્યાકરણ” એકમ પર પ્રાયોગિક જૂથના વિદ્યાર્થીઓ પર સ્માર્ટ ક્વાસ કાર્યક્રમની અસરકારકતા તપાસવી .
૨. પ્રાયોગિક જૂથ અને નિયંત્રિત જૂથમાં થતા અધ્યાપનનો તુલનાત્મક અભ્યાસ કરવો.
૩. પ્રાયોગિક જૂથના વિદ્યાર્થીઓ પર સ્માર્ટ ક્વાસ કાર્યક્રમ દ્વારા થતા અધ્યાપન પર જાતીયતાની અસર તપાસવી.

સંશોધનની ઉત્કલ્પા:

૧. પ્રાયોગિક જૂથના વિદ્યાર્થીઓના પૂર્વ કસોટી અને ઉત્તર કસોટીના સરાસરી પ્રાપ્તાકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહી હોય
૨. પ્રાયોગિક જૂથ અને નિયંત્રિત જૂથના વિદ્યાર્થીઓના અધ્યાપન સંદર્ભે ઉત્તર કસોટીના સરાસરી પ્રાપ્તાકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહી હોય
૩. પ્રાયોગિક જૂથના છોકરા અને છોકરીઓના અધ્યાપન સંદર્ભે ઉત્તર કસોટીના સરાસરી પ્રાપ્તાકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહી હોય

વ્યાપ વિશ્વ :

ધોરણ-૮મા ગુજરાતી માધ્યમમાં સંસ્કૃત વિષયમાં અભ્યાસ કરતા આણંદ તાલુકાના ગ્રામ્ય વિસ્તારની એક શાળાના શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૨૧-૨૦૨૨નાં તમામ વિદ્યાર્થીઓ આ સંશોધન માટે વ્યાપ વિશ્વ (તરીકે) હતા.

નિદર્શ પસંદગી :આ સંશોધનમાં સહેતુક નમૂના પસંદગીની રીતે:

આણંદ તાલુકાના ગ્રામ્ય વિસ્તારની એક શાળાના ધોરણ -૮ના શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૨૧-૨૦૨૨નાં ૯૦ વિદ્યાર્થીઓમાંથી ૬૦ વિદ્યાર્થીઓને ૩૦ છોકરીઓ અને ૩૦ છોકરાઓને યાદૃચ્છિક રીતે પ્રયોગપાત્ર તરીકે પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા.

સંશોધન પદ્ધતિ :

પ્રસ્તુત સંશોધનમાં પ્રાયોગિક પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે.

માહિતીનું એકત્રીકરણનું ઉપકરણ :

- ૧.પ્રાયોગિક ઉપકરણ -તૈયાર સ્માર્ટ ક્લાસ
૨. માહિતી એકત્રીકરણનું સાધન- સ્વરચિત લક્ષ્ય કસોટી.

માહિતીનું એકત્રીકરણ અને પૃથ્થકરણ પ્રવિધિ:

ઉત્કલ્પના આધારિત લક્ષ્ય કસોટીથી પ્રાપ્ત માહિતીને t કસોટીનો ઉપયોગ કરીને આંકડાકીય માહિતી મેળવીને પૃથ્થકરણ કરવામાં આવ્યું હતું.

સારણી-૧**પ્રાયોગિક જૂથના પૂર્વ કસોટી અને ઉત્તર કસોટીના સરાસરી પ્રાપ્તકોની તુલના**

જૂથ	પ્રાયોગિક જૂથ	
	પૂર્વ કસોટી	ઉત્તર કસોટી
કસોટી સંખ્યા	૬૦	૬૦
સરાસરી	૧૩.૨૫	૪૮.૭૫
પ્રમાણ વિચલન	૩.૮	૫.૭
મધ્યકનાંતફાવતની પ્રમાણ ભૂલ		૦.૫૬
સહસંબંધ		૦.૭૦
ટી મૂલ્ય		૫૬.૧૭
સાર્થકતાની કક્ષા		સાર્થક
ઉત્કલ્પનાનો સ્વીકાર કે અસ્વીકાર		અસ્વીકાર

૦.૦૧ કક્ષાએ અર્થસૂચક છે.

સારણી ૧ પ્રમાણે ગણતરી દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલ “ટી” મૂલ્ય ૫૬.૧૭ છે. જે સારણી c દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલા ૦.૦૧ કક્ષા માટેની ની કિમત ૨.૫૮ કરતા વધારે છે. આથી ઉત્કલ્પના નંબર-૧ “પ્રાયોગિક જૂથના વિદ્યાર્થીઓના પૂર્વ કસોટી અને ઉત્તર કસોટીના સરાસરી પ્રાપ્તકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહી હોય” નો અસ્વીકાર થાય છે. આથી અર્થઘટનમાં કહી શકાય કે ધોરણ-૮ના સંસ્કૃત વિષયના “વ્યાકરણ” એકમ માટે પ્રાયોગિક જૂથના વિદ્યાર્થીઓએ કરેલા અધ્યાપનની અસરકારકતા જોવા મળી હતી.

સારણી-૨**પ્રાયોગિક જૂથ અને નિયંત્રિત જૂથના ઉત્તર કસોટીના સરાસરી પ્રાપ્તકોની તુલના**

કસોટી	ઉત્તર કસોટી	
	પ્રાયોગિક જૂથ	નિયંત્રિત જૂથ
જૂથ સંખ્યા	૬૦	૬૦
સરાસરી	૪૮.૫૫	૩૩.૨૪
પ્રમાણ વિચલન	૪.૮	૮.૭
મધ્યકનાંતફાવતની પ્રમાણ ભૂલ		૧.૫૬
સહસંબંધ		૦.૭૦
ટી મૂલ્ય		૧૬.૧૭
સાર્થકતાની કક્ષા		સાર્થક
ઉત્કલ્પનાનો સ્વીકાર કે અસ્વીકાર		અસ્વીકાર

સારણી-૨ પ્રમાણે ગણતરી દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલ “ટી” મૂલ્ય ૧૬.૧૭ છે. જે સારણી c દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલા ૦.૦૧ કક્ષા માટેની ની કિમત ૨.૫૮ કરતા વધારે છે. આથી ઉત્કલ્પના નંબર -૨ “પ્રાયોગિક જૂથ અને નિયંત્રિત જૂથના વિદ્યાર્થીઓના અધ્યાપન સંદર્ભે ઉત્તર કસોટીના સરાસરી પ્રાપ્તકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહી હોય” નો અસ્વીકાર

થાય છે. આથી અર્થઘટનમાં કહી શકાય કે ધોરણ-૮ના સંસ્કૃત વિષયના “વ્યાકરણ” એકમ માટે નિયંત્રિત જૂથ કરતા પ્રાયોગિક જૂથના વિદ્યાર્થીઓમાં કરેલા અધ્યાપનની અસરકારકતા જોવા મળી હતી.

સારણી-૩

પ્રાયોગિક જૂથના છોકરા અને છોકરીઓના સરાસરી પ્રામાકોની તુલના

જૂથ	પ્રાયોગિક જૂથ	
	છોકરા	છોકરી
જાતીયતા		
સંખ્યા	૩૦	૩૦
સરાસરી	૪૬.૪૯	૫૨.૨૯
પ્રમાણ વિચલન	૪.૯	૫.૨૩
મધ્યકનાંતફાવતની પ્રમાણ ભૂલ		૧.૫૬
ટી મૂલ્ય		૧.૭૦
સાર્થકતાની કક્ષા		અસાર્થક
ઉત્કલ્પનાનો સ્વીકાર કે અસ્વીકાર		સ્વીકાર

૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક નથી

સારણી-૩ પ્રમાણે ગણતરી દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલ “ટી” મૂલ્ય ૧.૭૦ છે. જે સારણી c દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલા ૦.૦૫ કક્ષા માટેની ની કિંમત ૧.૯૬ કરતા ઓછી છે. આથી ઉત્કલ્પના નંબર - ૩.પ્રાયોગિક જૂથના છોકરા અને છોકરીઓના અધ્યાપન સંદર્ભે ઉત્તર કસોટીના સરાસરી પ્રામાકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહીં હોય” નો સ્વીકાર થાય છે. આથી અર્થઘટનમાં કહી શકાય કે ધોરણ-૮ના સંસ્કૃત વિષયના “વ્યાકરણ” એકમ માટે પ્રાયોગિક જૂથને સ્માર્ટ ક્લાસ કાર્યક્રમ દ્વારા કરેલ અધ્યાપન છોકરા અને છોકરી બંને માટે સરખું અસરકારક રહ્યું હતું.

તારણો

૧. પ્રાયોગિક જૂથ માટે ધોરણ-૮ના સંસ્કૃત વિષયમાં “વ્યાકરણ” એકમના અધ્યાપનની અસરકારકતા જોવા મળી હતી

૨. ધોરણ-૮ના સંસ્કૃત વિષયમાં “વ્યાકરણ” એકમ માટે નિયંત્રિત જૂથ કરતા પ્રાયોગિક જૂથની સ્માર્ટ ક્લાસ દ્વારા કરાવેલ અધ્યાપનની અસરકારકતા વધુ જોવા મળી હતી

૩. ધોરણ-૮ના સંસ્કૃત વિષયના “વ્યાકરણ” એકમ માટે પ્રાયોગિક જૂથને સ્માર્ટ ક્લાસ કાર્યક્રમ દ્વારા કરેલ અધ્યાપન છોકરા અને છોકરી બંને માટે સરખું અસરકારક રહ્યું હતું.

સંદર્ભસૂચિ:

માલી,બી (૨૦૧૩) Effectiveness of smart class for teaching Sanskrit Grammar.

શાહ દીપિકા ભદ્રેશ (૨૦૦૪) શૈક્ષણિક સંશોધન(બીજી આવૃત્તિ) યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, અમદાવાદ

ઉચાટ ડી.એ.(૨૦૦૮) શિક્ષણ અને સામાજિક વિજ્ઞાનમાં સંશોધન પદ્ધતિશાસ્ત્ર,

(બીજી આવૃત્તિ) સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ